

Nyomda, kulturális és média központ, archívum

Interjú Horváth Csabával, a Croatica ügyvezetőjével

Horváth Csaba 22 éve él kétlaki életet, munkája miatt hetente ingázik Szentpéterfa és az attól 220 kilométerre fekvő Budapest között. Pécsen végzett történelem–szerb–horvát szakos tanárként, felesége Szentpéterfán él és dolgozik, hétvégeken hazavárja férjét és fiait. A Croatica megalapítója, ügyvezetője korábban tizenkilenc évig tanított szülőfalujában, volt a Gradistyei Horvátok Szervezetének elnöke, alpolgármester, versenyszerűen tekézett, imád fényképezni, több alkotását irodája falán is megcsodálhatjuk. 1995 óta dolgozik Budapesten, de soha nem gondolt arra, hogy feladja Vas megyei otthonát. Szereti a szülőföldjét. A Croatica minden rendezvényén jelen van, még soha nem hallottam, hogy azt mondta volna, nem érek rá, legfeljebb, ha éppen tankönyvügyekben utazza be az országot: Pécsre, Gyulára megy, ahová csak kell. A BARÁTSÁG a Croatica Nonprofit Kft.-nél jelenik meg, rendezvénytermükben ünnepeltük 20 éves jubileumunkat, s több kiállításokon választottam már borítót a címlapunkra. Amikor a Croatica tizenöt éves volt, elmaradt a megbeszélte interjúnk, amit most pótolunk.

– A Croatica tevékenysége nagyon szerteágazó, nem csupán nyomda, de kulturális központ is, mely gazdag programot kínál: izgalmas kiállítások, könyvbemutatók, hangversenyek, találkozók helyszíne. Hogyan jött létre?

– Az Etnikum kiadó munkájában vettem részt, ez 1999-ben volt. A horvát nyelvű könyveket szerkesztettem ennél a kiadónál, miközben a Művelődési Minisztériumban horvát oktatási referensként dolgoztam. Mivel a kiadó egy idő után nem tudott tovább dolgozni, felmerült, ha lenne egy országos önkormányzat, amely átvenné a könyveket, akkor az Etnikum átadná a kiadási jogokat. Karagics Mihály volt az elnökünk, leültünk, átbeszéltük, átgondoltuk. Készítettem egy üzleti tervet, és akkor az önkormányzat fölkarolta ezt a kezdeményezést. Meghirdették az ügyvezetői állást, én is pályáztam, így kerültem ide. A Nagymező utca 49-ben az önkormányzat biztosított helyiségeket a régi önkormányzati székház épületében.

– Igen, emlékszem, hogy ott indult, én is jártam ott.

– Úgy kezdődött, hogy átvettük horvát hetilapunk, a Hrvatski glasnik kiadását és az Etnikumtól néhány tankönyvet a kiadói jogokkal együtt. 2000. január 1-től indultunk hivatalosan. Tíz évig voltunk a Nagymező 49-ben, lassan kinőttük a helyünket és 2010-ben megvásároltuk ezt az ingatlant, ahol most vagyunk. Ez szinte szemben áll a korábbival, az 56-os számú ház. Miután ide költöztünk, óriási fejlődés ment végbe, nyomdagépek, berendezés, új lapok... 2002-ben döntöttem úgy, hogy saját nyomdát hozok létre. Egyrészt azért, mert a Glasnik Horvátországban készült és igen sok volt a kintlévősége, meg elég bonyolult volt hetente behozni a kinyomtatott újságokat Horvátországból. A tankönyveink száma is növekedett, ezért határoztam el, hogy kipróbáljuk a saját nyomdai kivitelezést. Croatica Közhasznú Társaság lett a nevünk. Ötveneg százalékban az

országos önkormányzat volt a cég tulajdonosa, negyvenkilenc százalékban pedig a Magyarországi Horvátok Szövetsége. Hárommillió forintos törzstőkével indultunk. Mára változott a helyzet, mert az önkormányzat kivásárolta a Szövetséget, így a Croatica Nonprofit Kft. most már kilencvenhét százalékos tulajdonban az önkormányzaté.

– Mi volt itt, ebben az épületben korábban? Nem emlékszem, pedig naponta jártam erre, hiszen én is a Nagymező utca

49-ben dolgoztam, a Neue Zeitungnál.

– A Magyar Postának állt itt egy kiszolgáló épülete. Miután privatizálták, több cég is alakult, aztán felszámolás alá került. Mi a felszámoló biztostól vásároltuk meg. A Croatica lett az épület tulajdonosa.

– Mi volt a cél akkor?

– A tankönyvpiacra figyeltünk oda leginkább. A Tankönyvkiadó akkoriban nem fejlesztett nemzeti-ségi tankönyveket, csupán a fordításokra koncentrált. Így keletkezett egy piaci rés, ahová be tudtunk törni. Egy-két év alatt közel száz új tankönyvet sikerült fejlesztenünk, az értékesítésükből befolyt összegek egy részét pedig az újabbakra fordítottuk.

– Ezek csak horvát könyvek voltak?

– Horvátok és németek. A Galambos Vera-féle alsó tagozatos nyelvkönyvcsalád, a Los! készült nálunk. Mára viszont megszűnt a tankönyvválasztási lehetőség: évfolyamonként és iskolatípusonként csak egy tankönyvet finanszíroz az állam, s a német önkormányzat más könyvet, másik sorozatot preferált. Mondjuk, igaza is volt, mert ez csak ötödik osztályig adott tankönyveket, a másik pedig az elsőtől a nyolcadikig, úgyhogy a miénk megszűnt.

– A tankönyvpiaci ágazat a mai napig megmaradt?

– Igen, most már közel kétszáz engedélyezett tankönyvünk van, kibővültünk – ha időrendi sor-

rendbe megyünk – előbb a szlovén azután a román tankönyvekkel, majd jöttek a bolgárok, görögök, a legújabbak pedig a lengyel és a ruszin tankönyvek.

– *Tegyük hozzá mindehhez az egyéb kiadványokat!* A BARÁTSÁGON és a Glasnikon túl, a Neue Zeitung, a Deutscher Kalender és a szlovákok hetilapja, a Ludove novine is itt jelennek meg.

– Ahogyan a Hromada, az ukránok lapja és január óta a lengyelek havilapja, a Polonia Wegierska is.

A szlovákokkal jó a munkakapcsolatunk, az elmúlt évben tizenöt kiadványt gyártottunk nekik: szépirodalmi és tudományos tanulmányköteteket, például a Magyarországi Szlovákok Kutató Intézete települési monográfiáit. A németeknek a VUDAK-könyvek sorozatát, versesköteteket... Oktatási szemléltető eszközöket is készítünk, itt láthatók a falon, amiket csinálunk.

A tankönyvekkel azért voltak gondjaink. Öt éve talán...? Igen. Egyrészt érzékenyen érintett bennünket az egy tankönyvre való átállás, másrészt az, hogy bevezették a tartós tankönyvek használatát.

– *Ami most részben megszűnik...*

– Ami gond, az pont a nemzetiségi kiadványok kis példányszáma. Mert száz példány alatt nem nagyon éri meg elindítani a nyomdagépet. Hogy mondjak egy példát: átlag száz tartós tankönyvet szállítunk a szlovéneknek. Egy osztályba tíz-tizenkét gyerek jár, és csak négyszer van rendelés, így könnyen kiszámítható, hány év alatt fogy el a készlet. És mi is csak öt évre kapjuk meg az engedélyt a tankönyvre.

– *Mekkora részt képvisel a tankönyvpiac a Croatica költségvetésében?*

– A mi költségvetésünket kétfelé kell bontani. Egyrészt az önkormányzattól kapunk támogatást, amit az országos önkormányzat költségvetése biztosít a médiára, illetve kulturális tevékenységünk támogatására. Ez gyakorlatilag a négyéves költségvetésünk olyan harminc-harmincöt százalékát teszi ki. Az összes többi a kiadói tevékenységből származó bevétel. Ebbe tartozik a tankönyv értékesítés, illetve a külsős munkák bevétele.

– *A gépeket hogyan szerezték be, mert az se két fillér?*

– A nyomdagépek? Mint mondtam, a gépeket 2002-ben vásároltuk, még a tankönyvek árbevételéből. Most három gépünk van, ebből kettő saját tulajdonunk, egy pedig lízingelt. Ezek mind digitális nyomdagépek.

– *A kéziratok készen érkeznek?*

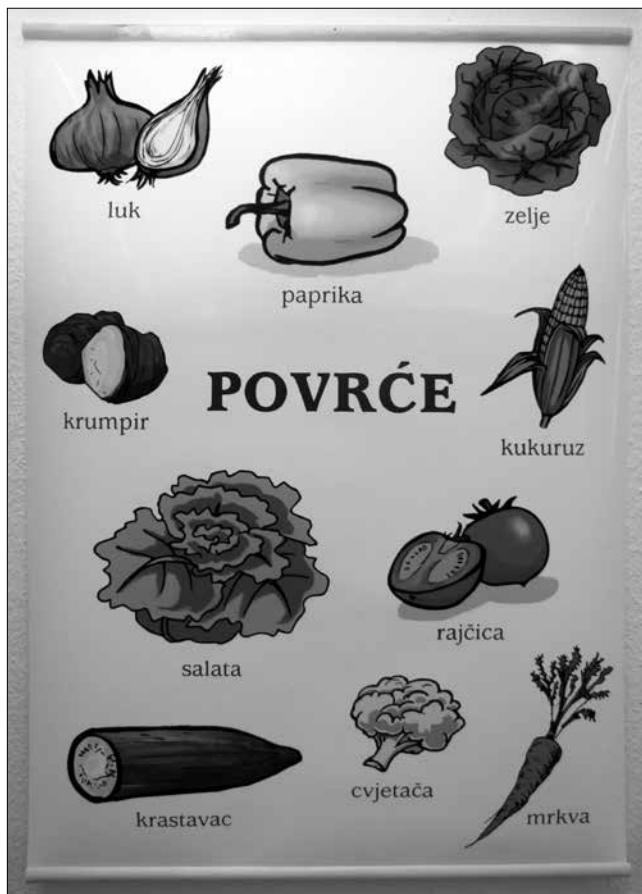
– Nem, a tankönyveknél nyers kéziratot kapunk, amit mi szerkesztünk és tördelünk.

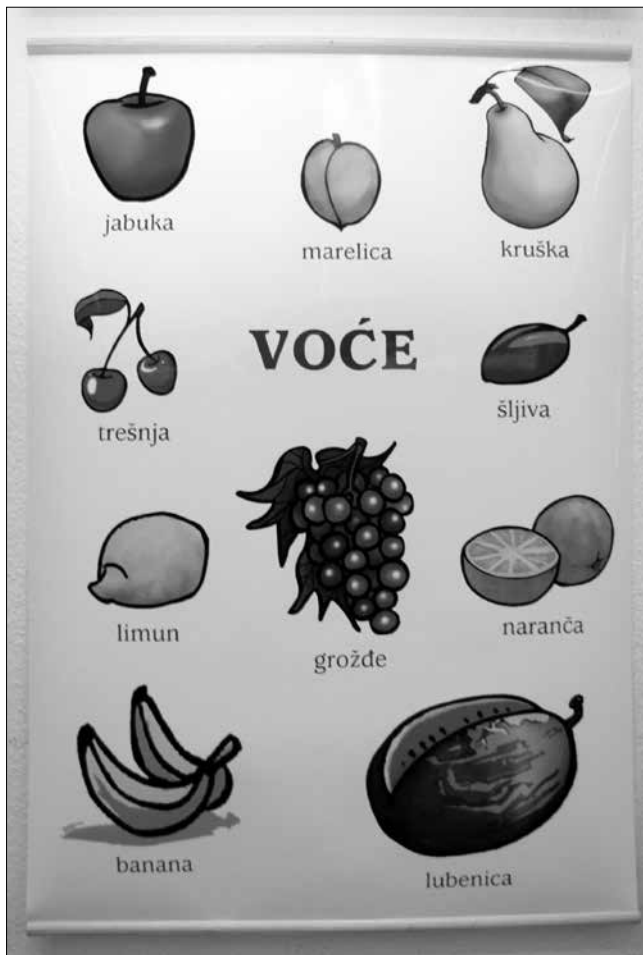
– *Milyen csapat kell ehhez?*

– Tankönyveknél szerkesztők, akik mindig külsős kollégák. A műszaki előkészítés itt készül nálunk, a szerkesztő és a grafikusok általában külsősök. A

Bajtai László felvételei

horvát lektorálást cégen belül meg tudjuk oldani. A többi nemzetiségnél erre is külsősöket alkalmazunk, vagy úgy kérjük a kéziratokat, hogy már lektorálták.

– *Cigány nyelvű könyvek is készülnek?*

– Igen. Valójában TÁMOP-os pályázatokról beszélünk. Lovári és beás nyelvű könyveket készítünk. Párhuzamosan folyik a fejlesztés mindkét nyelven.

– *Ebben ki a partner?*

– Az első TÁMOP-os projekt gazdája a pécsi Gandhi Gimnázium volt, ők adták a kész kéziratot. A második ütemben pedig az Országos Roma Önkormányzat által megbízott szakemberek készítették elő a kéziratot, *Gidáné Orsós Erzsébet*, aki az első projekt idején a Gandhi igazgatója volt, és az ő kollégái. Most *Orsós Anna* kérésére át kell dolgozni, majd jóváhagyásra újra be kell adni a könyveket. A népismeret könyvek főleg magyarul készültek, de mindkét cigány nyelven – lovári dialektusban és beásul – vannak benne olvasmányok, versek. Ez a sorozat elsőtől nyolcadik osztályig készült el, és a teljes sorozathoz van tizenöt DVD is, melyek a népismeret tankönyvek mellékletei: népszokásokat, népzenei, meséket tartalmaznak.

– *Milyen példányszámban jelennek meg?*

– Az első időszakban még ötezer könyvet, tavaly viszont csupán nyolcvan darabot adtunk el. Az elmúlt években – a hiányos törvényi ismeretek következtében – visszaesett a cigány tankönyvrendelés. Igyekszünk ezt idén pótolni. A központi költségvetés garantálja a nemzeti tankönyvek megjelenését, amik ingyenesek, miként a munkafüzetek is. A tankönyvek forgalmazása viszont szintén bevételkiesést okozott nekünk. A Könyvtárellátó húsz százalék terjesztői díjat számol fel könyveink terjesztéséért. Mi ennél lényegesen olcsóbban tudtunk korábban tankönyveket szállítani.

– *Említette, hogy engedélyeztetni kell a tankönyveket...*

– Az engedélyeztetési eljárás hatalmas pénzeket visz el. Ha új könyvet nyújtunk be jóváhagyásra, annak az összege is minket terhel, könyvenként átlagosan közel négyszázezer forinttal.

– *Nézzük a másik területet is! Közben elkészült ez a rendezvényterem. Mikor is? Szép emlékü Barátság-délutánokat rendeztünk itt többször is.*

– Ha jól emlékszem, 2012-ben hoztuk létre. Ez egy százfős terem, kis színpaddal, tolmácsfülkével, világítással, hangosítással, projektorral. Az első emeleten van, mellette a Galéria, a kis kiállítóterem is. Azért találtuk így ki, hogy takarékoskodjunk. A földszinten dolgozik a nyomda, multifunkciós kulturális rendezvénytermünk pedig az első emeleten van, s télen a rezsiköltségek miatt nincs fűtve minden nap, csak amikor rendezvények vannak. Nyugdíjasklub is működik, de ők a lenti klubhelyiségben,

a pincében találkoznak, havonta egyszer. Saját programot szerveznek, s mi azzal segítünk nekik, hogy ingyenesen adjuk számukra a termet. Névnepokot tartanak, és itt ünneplik a húsvétot, a karácsonyt is.

Vannak kerületi nemzetiségi önkormányzati támogatók is, ilyen a XII. kerületi horvát önkormányzat, de a Fővárosi Önkormányzattal is szoktak közös rendezvényeket, például író-olvasó találkozókat szervezni. A rendezvényteremben mutattuk be a Horvát-magyar szótárt, hívunk vidékről színjátszókat, koncerteket is szervezünk.

– *Külföldiek is jönnek, határon túli horvát képzőművészek kiállításán is jártam itt.*

– Igen, igen, külföldiek, így van! Határon túliak, meg magyarok is. A burgenlandi horvát képzőművészeti kiállítás nagyon sikeres volt. Most borkóstoló volt, bemutakoztak a magyarországi horvát borászok, köztük Horváth Zoltán Mohácsról. Volt filmbemutató is Horvátországból ebben a hónapban. Ékszerkiállításunk, kerámia kiállításunk, csiszolt üveg tárlatunk művészei a Design Hét alkalmából mutakoztak be. Hagyományos a Croatica gyermekrajz-kiállítás, mindig a legsikeresebb rajzokból állítjuk össze a következő évi falinaptárt. A Házban működik a Horvát Médiaközpont, melynek Branka Blazsetin főszerkesztő a vezetője. Van egyszer a lap, az internetes rádiónk Kristina Gohér szerkesztésében, és március 1-jén elindult az internetes tévénk is. Az internetes rádió elsősorban a határon túli horvátokra összpontosít.

– *És az internetes tévének mi a célja?*

– Elsősorban az, hogy mindenkit elérjünk, hiszen az újság, a mi méréseink szerint, főleg az idősebb nemzedékhez jut el, ők az előfizetői. Az újságnak van online változata is, és fent van a Facebookon, mert célunk, hogy eljussunk a fiatalokhoz is. A rádió interneten hallgatható és azért jó, mert aki nem tudja az élőadást hallgatni, az bármikor letöltheti a teljes adást vagy csak azt az egy interjút, amire épp kíváncsi. Meghallgathatja bármikor, az archívumban pedig visszamenőlegesen két évre tud keresni hanganyagokat.

A tévénk a helyi eseményekre fókuszál. Olyan műsorokat szerkesztünk, amik majd az utókor számára is fontosak lehetnek. Elsősorban tehát olyan személyiségeket próbálunk majd bemutatni, velük riportokat készíteni, jelentős eseményeket, évfordulókat, vallási, országos rendezvényeket megörökíteni, amivel a jövőt szolgáljuk. Ezek az anyagok egyszer majd nélkülözhetetlen dokumentumforrások lehetnek. Miséket is felveszünk, hogy azok is megtekinthetők, megőrizhetők legyenek. Elsősorban az a cél, hogy olyan helyekre jussunk el, ahova az MTVA nem mindig megy el. Mi a helyi embereinkre támaszkodunk, minden régióban van újságírónk, ők fogják a riportokat, interjúkat elkészíteni. A technikai stáb viszont tőlünk megy. Vettünk egy gépkocsit a stábnak, úgyhogy el tudnak jutni bárhová. Mobil

applikációt is készítünk hozzá, hogy mobiltelefonon is bármikor meg lehessen nézni a műsorokat. Úgy tervezzük, hogy minden héten olyan öt-tíz perc közötti megjelenés legyen. A médiaközpontnak van egy külön honlapja, ahol mindhárom médiát meg lehet találni.

– *Mi ennek az elérhetősége?*

– Honlapunk címe: www.croatica.hu. A weboldalra lépve felnyílik egy választási lehetőség: a kiadó meg a médiaközpont. Az utóbbit megnyitva lehet a tévét, a rádiót és az újságot megtalálni.

Visszatérve a lapra: most kezdtük el az összes régi újság digitalizálását és feltöltését az internetre. Három millió forintért vásároltunk egy csodaszkenneret, ami nemcsak beolvassa, hanem be is formázza az újságokat. 1949-től az összes számot hozzáférhetővé tesszük, most 1950–51-nél tartunk. *Nasa novine*, majd *Narodne novine* volt, most pedig Hrvatski glasnik a hetilapunk. Azért is bízom abban, hogy ez a hatalmas munka sikerülhet, mert a horvát-magyar vegyes bizottság februári ülésén, bekerült a programba, hogy a felek támogatják a Croatica archívumának digitalizálását. Kutathatóvá akarjuk tenni az anyagot, tehát megcsináljuk a magyarországi horvátok archívumát. Próbálok összegyűjteni iratokat, tegnap például a Kőbányai Horvát Önkormányzat ajánlott föl egy csomó könyvet meg fényképeket a Croatica-archívumba. Mindent össze akarok gyűjteni: régi könyveket is, amiket nem mi adtunk ki, de hozzáférhetőek, Karagics Mihály is adott nekünk anyagot, a régi szövetségi iratok is itt vannak, a Magyarországi Horvátok Szövetsége irattárát is átvettük. Pillanatnyilag még csak ott tartunk, hogy szétválogattuk évekre az iratokat. Vannak hanganyagaink is. Most hívott a Bartos Gyula, aki dolgozott Kricskovics Antallal, neki vannak régi filmtekercsei is arról, ahogy Kricskovics tanította a táncokat. Ezt is odaadná nekünk, hogyha digitalizálnánk. Próbálunk mindent összegyűjteni, s amit lehet, fölrakni a netre, hogy kutatható legyen. Berendezünk nálunk egy termet, amivel szintén a kutatókat segítjük: van benne fénymásoló, számítógép, internet, nyomtató. Ha valaki dolgozni akar, az idejöhet hozzánk. A nyomda fölött a galérián lesz majd a kutatószoba. Az oktatásban pedig, a digitális tananyagok fejlesztése a cél, meg amire még most igény van, a szemléltető eszközök, táblázatok készítése.

– *Digitális tananyag? Az nagyon jó! Ehhez mi kell? Szakemberek, pénz?*

– Már komoly mennyiségű digitális anyagunk elérhető. Elsősorban szakemberek kellenének – igen –, akik összeállítják az anyagot. Másrészt meg pénz, mert ugye ezeknek a programoknak az írása nem csekély összeg. Elsősorban ezek a legközelebbi céljaink.

– *Nagyon jó munkát kívánunk a Croaticának!*

Maya Éva